

”

Свиридчук В. Експериментальне навчання міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності майбутніх викладачів німецької мови під час самостійної роботи. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2023. Том 11, № 8. С. 71-78. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol11i8-011>

Svyrydjuk V. Eksperymentalne navchannia mizhkulturnoi inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh vykladachiv nimetskoj movy pid chas samostiinoi roboty [Experimental teaching of intercultural foreign language communicative competence of future teachers of the German language during independent work]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 2023. Vol. 11, No 8. S. 71-78. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol11i8-011>

УДК 378.016:811.111

DOI: 10.31110/2616-650X-vol11i8-011

Віра СВИРИДЮК

Київський національний лінгвістичний університет, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-2343-3725>

vira.swyrydjuk@knlu.edu.ua

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ НАВЧАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ПІД ЧАС САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Анотація. У статті представлено хід організації методичного експерименту формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності майбутніх викладачів німецької мови під час самостійної роботи. Зазначено послідовність проведення експериментального навчання майбутніх викладачів німецької мови під час самостійної роботи. Відповідно до теоретичного дослідження і практичного досвіду сформульовано гіпотезу, яка лягла в основу проведення методичного експерименту. Виокремлено навчально-методичний матеріал, згідно з яким корелюють варійовані умови щодо визначення ефективності та доцільності використання авторської методики у двох експериментальних групах. Узагальнено результати перед- та після експериментального навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності. Експериментально доведено ефективність системи вправ, яка стала допоміжним навчально-методичним матеріалом і становить зміст міжкультурного портфоліо "Мовні зустрічі в умовах міжкультурної комунікації: міжкультурне портфоліо з німецької мови для майбутніх викладачів". Міжкультурне портфоліо як навчально-методичний матеріал, а також методика роботи з ним може упроваджуватись в освітній іншомовний процес майбутніх учителів першого рівня здобуття вищої освіти, що сприятиме розвитку міжкультурного аспекту оволодіння іншомовної комунікативної компетентності. Експеримент доводить, що уміння самоконтролю і самооцінювання на усіх етапах навчально-пізнавальної діяльності сприяє ефективному формуванню комунікативних здібностей іншомовного спілкування, розвитку дискурсивної і міжкультурної активності. Стаття робить внесок у розвиток комунікативної і професійної компетентностей майбутніх викладачів німецької мови на рівні міжкультурної комунікації та вдосконалення культурної вторинної мовної особистості. Зроблено висновок про те, що використання інноваційних технологій не тільки оптимізує освітній іншомовний процес майбутніх викладачів німецької мови в умовах самостійної роботи з метою опанування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності, а й стимулює мотиваційну складову психолого-педагогічного аспекту.

Ключові слова: формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності; майбутні викладачі німецької мови; методичний експеримент; самостійна робота.

Віра SVYRYDJUK

Kyiv National Linguistic University, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-2343-3725>

vira.swyrydjuk@knlu.edu.ua

EXPERIMENTAL TEACHING OF INTERCULTURAL FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS OF THE GERMAN LANGUAGE DURING INDEPENDENT WORK

Abstract. The article presents the process of organizing a methodological experiment on the development of intercultural foreign language communicative competence of future teachers of the German language during independent work. The sequence of conducting experimental teaching of future teachers of the German language during independent work is specified. In accordance with theoretical research and practical experience, a hypothesis was formulated, which formed the basis of conducting a methodical experiment. The educational and methodical material is singled out, according to which the varied conditions for determining the effectiveness and expediency of using the author's method in two experimental groups are correlated. The results of pre- and post-experimental training of four types of speech activity are summarized. The effectiveness of the system of exercises has been experimentally proven, which has become an auxiliary educational and methodological material and constitutes the content of the intercultural portfolio "Language meetings in the conditions of intercultural communication: an intercultural portfolio of the German language for future teachers." The intercultural portfolio as an educational and methodological material, as well as a method of working with it, can be introduced into the foreign language educational process of future teachers of the first level of obtaining higher education, which will contribute to the development of the intercultural aspect of mastering foreign language communicative competence. The experiment proves that the ability of self-control and self-evaluation at all stages of educational and cognitive activity contributes to the effective development of communicative abilities of foreign language communication, the development of discourse and intercultural activity. The article contributes to the development of communicative and professional competences of future teachers of the German language at the level of intercultural communication and improvement of the cultural secondary language personality. It was concluded that the use of innovative technologies not only optimizes the educational foreign

language process of future teachers of the German language in conditions of independent work with the aim of mastering intercultural foreign language communicative competence, but also stimulates the motivational component of the psychological and pedagogical aspect.

Keywords: *development of intercultural foreign language communicative competence; future teachers of the German language; methodical experiment; independent work.*

Постановка проблеми. Володіння міжкультурною іншомовною комунікативною компетентністю (МІКК) зумовлює ряд можливостей, пов'язаних із стрімким розвитком науково-технічного прогресу на міжнародній арені, де культура виступає регулятором взаємозв'язків і партнером по спілкуванню. Спілкування на міжкультурному рівні, де національна складова сприяє розвитку взаєморозуміння і підвищує статус співрозмовників конкретизує яскраво виражені характеристики етнолінгвокультур, які стоять на шляху глобалізації, але набувають визнання у світовій спільноті. Розуміння феномену міжкультурної діяльності досягається зокрема формуванням МІКК, важливість якої стає дедалі вирішальною в умовах взаємодії і співпраці країн, мова і культура яких стала предметом вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняна методика навчання і вивчення іноземної мови і культури (ІМіК) здебільшого базується на працях науковців С.Ю. Ніколасової, В.Г. Редька, Н.Ф. Бориско, Н.П. Басай, О.Б. Бігич та ін., мета яких підсилити оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю міжкультурним аспектом виучуваної мови. Уміння розуміти і використовувати конвеціально-дискурсивні знаки у процесі іншомовного спілкування наголошується у дослідженнях мовознавців А.П. Загнітка, О.О. Селіванової, В.М. Манакіна, Ф.С. Бацевича, В.Ф. Загороднєвої та ін., що становить і виокремлює проблему для лінгводидактиків під час розроблення системи вправ, моделювання соціально комунікативних ситуацій, які повинні спонукати тих, хто вчиться, до здійснення комунікативних дій іноземною мовою, а також укладання змісту за допомогою культуровідповідного іншомовного матеріалу (О.Б. Тарнопольський, Н.Ф. Бориско, В.В. Черниш, Н.В. Майер, І.П. Задорожна, Т. Полонська та ін.).

Багатогранність можливостей культураносної мовленнєвої діяльності і її результативність під час розв'язання комунікативних задач обговорюється у вітчизняному і зарубіжному наукових дискурсах А.В. Нікітіною, Н.С. Безгодовою, М.О. Волошиною, J. Bolten, M. Byram, M. Grein, H.-J. Lüsebrink та ін. Таким чином, проблема формування МІКК майбутніх викладачів ІМіК набуває значущості в освітньому іншомовному процесі, коли вторинна мовна особистість викладача послуговується культурним інвентарем країн, який має бути для взаємосприяння і розгортання діалогу культур, а також слугувати індикатором національних характеристик, не порушуючи при цьому власний національний колорит, зумовлювати посередницьку діяльність викладача під час організації міжкультурного педагогічного дискурсу.

Важливість проблеми щодо підготовки фахівців у сфері іншомовної освіти виокремлює мету цієї статті. Виноситься на розгляд організація експериментального навчання міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності майбутніх викладачів німецької мови під час самостійної роботи.

Для досягнення поставленої мети у науково-методичному дискурсі були використані такі *методи дослідження*. Проаналізовано фахову літературу з проблеми проведення експериментального навчання; здійснено емпіричний підхід до укладання навчально-методичного матеріалу з метою формування МІКК студентів-магістрантів та рівня її реалізації у чотирьох видах мовленнєвої діяльності.

Виклад основного матеріалу. Під методичним експериментом розуміємо взаємопов'язану діяльність суб'єктів освітнього процесу, зумовлену загальнонауковою метою для визначення і розв'язання методичних задач, у процесі яких розв'язуються емпіричні, логічні і теоретично-пізнавальні завдання [1, С.14].

Апелюючи до праць С.У. Гончаренка, С.Ю. Ніколаєвої, А.А. Лудченко, П.Г. Лузан та ін., було визначено послідовність проведення експерименту під час його організації, а саме: 1) розроблення навчально-методичного матеріалу на основі теоретично-обґрунтованої системи вправ [2]; 2) формування експериментальних груп ЕГ1 та ЕГ2; 3) визначення змісту експерименту; 4) проведення експериментального навчання; 5) аналіз та інтерпретація результатів експерименту.

Вивчення науково-методичної літератури щодо формування МІКК майбутніх викладачів німецької мови, аналіз анкетування учасників експерименту дали нам підстави стверджувати, що освітній іншомовний процес з метою формування МІКК майбутніх викладачів потребує оптимізації та удосконалення за допомогою впровадження теоретично обґрунтованої методики. Респондентами для проведення анкетування стали майбутні викладачі спеціальності 014 Середня освіта за спеціалізацією «Німецька мова і література» та 035 Філологія – Німецька мова та література таких університетів України: Київського національного лінгвістичного університету, Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди, Волинського національного університету імені Лесі Українки, Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя,

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Чорноморський національний університет імені Петра Могили.

Анкетування засвідчило, що 53 % респондентів не визнали доцільність формування і розвиток культурної вторинної мовної особистості, що у свою чергу знецінює тематизацію національно-культурних особливостей народів, мова яких стала предметом вивчення. Поза увагою респондентів стала культура посередника як представника двох культур, де рідна культура є обов'язковим компонентом у здійсненні міжкультурного спілкування. Важливо відмітити, що 45 % респондентів, майбутніх викладачів і випускників Київського національного лінгвістичного університету, зазначили важливість навчально-методичного матеріалу і навчальних засобів, які можуть оптимально покращити самостійну роботу, зокрема інструментарій для самоконтролю та самооцінювання власних навчальних досягнень. 40 % респондентів виокремили доцільність формування науково-професійних здібностей шляхом виконання вправ і завдань, наявність яких є недостатньою в освітньому процесі для ведення науково-педагогічного дискурсу.

Під час організації експериментального навчання були виокремлені об'єкти формування МІКК майбутніх викладачів німецької мови під час самостійної роботи на розвідувальному етапі, а саме: визначення тематичного блоку навчання і вивчення німецької мови і культури; визначення рівня сформованості навичок і вмінь у рецептивних і продуктивних видах МД; урахування інтересів студентів-магістрантів щодо автентичності іншомовного матеріалу, а також визначення труднощів під час самостійної роботи.

Процес основного етапу під час *передекспериментального зрізу* включав такі навчальні об'єкти:

- ✓ забезпечення експериментального навчання;
- ✓ визначення рівня володіння МІКК в усіх видах мовленнєвої діяльності;
- ✓ надання студентам-магістрантам допомоги консультативного характеру за допомогою зворотного зв'язку через використання інтернет-технологій.

Об'єктами методичного експерименту стали:

- ✓ перевірка ефективності запровадженої методики, зокрема: системи вправ, послідовність виконання вправ і завдань;
- ✓ доцільність використання засобів для самоконтролю та самооцінювання; ефективність використання автономного режиму відповідно до складності завдання;
- ✓ необхідність використання інноваційних технологій навчання, а саме міжкультурного портфоліо;
- ✓ перевірка ефективності варіантів розробленої методики;
- ✓ діагностування рівня сформованості професійно спрямованих навичок і вмінь за допомогою вправ та їх вплив на розвиток МІКК;
- ✓ діагностування рівня сформованості міжкультурної компетентності відповідно до здійснення іншомовних дій у говорінні, аудіюванні, читанні та письмі.

Проведення *післяекспериментального зрізу* мало на меті:

- ✓ визначення підсумкового рівня сформованості МІКК у говорінні, аудіюванні, читанні та письмі;
- ✓ здійснення обчислення рівня навчальних досягнень шляхом математичної статистики відповідно до кожної із чотирьох видів мовленнєвої діяльності;
- ✓ визначення ефективності та доцільності упровадження методики формування МІКК на основі використання міжкультурного портфоліо;
- ✓ діагностування навчальних досягнень студентів-магістрантів відповідно до виконаних робіт;
- ✓ визначення приросту та підвищення коефіцієнту навченості шляхом математичного обчислення.

Експериментальний матеріал становило авторське міжкультурне портфоліо "Sprachliche Begegnungen durch interkulturelle Kommunikation: Interkulturelles Sprachenportfolio für angehende Lehrkräfte" [3], основним змістом якого була система вправ, перед- та післяекспериментальні тести-зрізи, бланки для контролю /самоконтролю та оцінювання /самооцінювання.

Об'єктом експериментального навчання був процес формування МІКК майбутніх викладачів німецької мови під час самостійної роботи.

Варіанти методики експериментального навчання обирали студенти-магістранти із викладачем на підставі запропонованої анкети учасника методичного дослідження. Перший варіант у ЕГ1 методики передбачав таку послідовність організації освітнього процесу самостійної роботи на основі розробленого автором міжкультурного портфоліо:

- 1) групи вправ для формування професійно спрямованих навичок і вмінь німецькою мовою;
- 2) тематизація контрольної-оцінювального блоку міжкультурного портфоліо;
- 3) тематизація міжкультурного аспекту у вивченні німецької мови і культури;

- 4) групи вправ для формування навичок і вмінь у рецептивних і продуктивних видах МД;
- 5) використання міжкультурного мовного щоденника з метою самоконтролю і самооцінювання власних навчальних досягнень.

Завдяки другому варіанту методики експериментального навчання у ЕГ2 в умовах самостійної навчальної діяльності передбачалось організувати освітній процес формування МІКК майбутніх викладачів у такий спосіб:

- 1) виконання вправ і завдань для формування та удосконалення навичок і вмінь німецькомовного спілкування;
- 2) тематизація міжкультурного аспекту під час оволодіння лівгосоціокультурними особливостями німецької мови;
- 3) виконання вправ і завдань для формування професійно спрямованих навичок і вмінь у всіх видах МД;
- 4) тематизація контрольно-оцінювального блоку міжкультурного портфоліо;
- 5) застосування міжкультурного мовного щоденника з метою самоконтролю і самооцінювання власних навчальних досягнень.

У процесі підготовки до експериментального навчання ми конкретизували його варіювані та неваріювані умови. До *нваріюваних* умов експериментального навчання ми віднесли:

- 1) міжкультурне портфоліо як навчально-методичний матеріал для формування навичок і вмінь МІКК;
- 2) тривалість проведення експериментального навчання (один семестр);
- 3) зміст перед- та післяекспериментальних зрізів;
- 4) умови проведення експерименту (аудиторна і позааудиторна робота);
- 5) реалізація експериментального навчання у групах викладачами та експериментатором (експериментатором надавались онлайн-консультації);
- 6) об'єкти контролю і критерії оцінювання якості навчальних досягнень;
- 7) склад учасників експериментального навчання (кількість груп і студентів-магістрантів у групах).

Варіюваною умовою експериментального навчання була послідовність структурних блоків міжкультурного портфоліо, а, отже, вправ і завдань для формування МІКК на основному етапі опрацювання німецькомовного матеріалу, а саме:

- 1) формування іншомовних навичок і вмінь студентів-магістрантів у групі ЕГ1 розпочинається із тематизації міжкультурного портфоліо і усвідомлення його для формування професійно-спрямованих навичок і вмінь, презентації контрольно-оцінювального блоку із навчально-стратегічними засобами, які випереджують розвиток цільових компетентностей іншомовного спілкування на міжкультурному рівні;

- 2) початок формування німецькомовних навичок і вмінь у міжкультурному контексті студентів-магістрантів у ЕГ2 відбувається на основі використання навчально-методичного матеріалу – міжкультурного портфоліо, що передуює тематизації і усвідомленню важливості професійно-спрямованих навичок і вмінь та контрольно-оцінювального блоку для виконання вправ і завдань.

Методичний експеримент носив навчальний характер, тому що передбачав формування і розвиток МІКК майбутніх викладачів з усіма притаманними їй складовими. Навчальний процес охоплював контроль/ самоконтроль, оцінювання/ самооцінювання рівня сформованості МІКК у чотирьох видах МД: аудіювання, говоріння, читання і письмо.

Природність експерименту полягала у його звичайних умовах, коли студенти-магістри організовували своє власне навчально-пізнавальне середовище під час аудиторної або позааудиторної самостійної навчальної діяльності в автономному режимі. Самостійно опрацьований матеріал студенти презентували у групах, які не підлягали змінам і корекції експериментатором і викладачем.

Методичний експеримент носив вертикально-горизонтальний характер, ознаками якого були перевірка розробленої *методичної системи* формування МІКК майбутніх викладачів та орієнтація на визначення *оптимального рівня сформованості* МІКК майбутніх викладачів під час самостійної роботи. Крім того, вертикальні характеристики забезпечувались порівнянням рівня сформованості навичок і вмінь німецькомовного спілкування у сукупності його всіх складових до і після експерименту. Горизонтальна площина була механізмом для реалізації моделей навчання, які сприяли формуванню оптимального рівня володіння МІКК майбутніх викладачів під час самостійної роботи.

Концептуальність теоретичних положень формування МІКК, а також результати передекспериментального зрізу і моніторингу навчальних досягнень студентів-магістрантів дали нам підстави сформулювати *гіпотезу* методичного дослідження, а саме: методика формування МІКК майбутніх викладачів німецької мови під час самостійної роботи, концептуальні ідеї якої ґрунтуються на особистісно- та комунікативно-діяльнісному і культурологічному підходах, потребує низки принципів, що витікають із зазначених підходів; передбачає використання спеціально розробленої на

основі автентичного матеріалу системи вправ із урахування професійно-спрямованої діяльності та послідовним їх використанням на трьох етапах навчання, що відтворює природний процес здійснення когнітивно-комунікативних іншомовних дій, і сприятиме результативному оволодінню студентів-магістрантів комунікативних здібностей, а також зумовить формування культурної вторинної мовної особистості. Проте забезпеченість рівня сформованості МІКК під час самостійної роботи буде вищий у тих студентів-магістрантів, де формування професійно спрямованих навичок та контрольної-оцінювального блоку будуть передувати розвитку іншомовних комунікативних здібностей міжкультурного спілкування.

Експериментальне навчання мало на меті перевірити результативність розробленої методики формування МІКК під час самостійної роботи і визначити оптимальний рівень сформованості іншомовних навичок і вмінь на рівні міжкультурного спілкування. Експериментальне навчання супроводжувала також супутня мета, яка полягала у з'ясуванні ставлення студентів-магістрантів до використання інноваційних технологій навчання, а також їх інтересу до різних видів робіт в умовах самостійної навчальної діяльності із правом на автономний режим.

Згідно із метою було виокремлено ряд завдань:

- ✓ сформувати експериментальні групи ЕГ1 та ЕГ2;
- ✓ визначити предметний і процесуальний аспекти змісту експериментального навчання у ЕГ1 та ЕГ2;
- ✓ підготувати навчально-методичний матеріал для проведення експериментального навчання;
- ✓ організувати проведення експериментального навчання;
- ✓ здійснити передекспериментальний зріз для визначення вихідного рівня сформованості МІКК у говорінні, аудіюванні, читанні та письмі;
- ✓ провести експериментальне навчання на основі розробленої нами методики формування МІКК під час самостійної роботи;
- ✓ порівняти два варіанти навчання МІКК;
- ✓ провести післяекспериментальний зріз з метою визначення рівня сформованості навичок і вмінь МІКК;
- ✓ перевірити достовірність ефективності методики формування МІКК та отриманих даних шляхом математичної статистики;
- ✓ проаналізувати та порівняти результати вихідного та підсумкового рівнів володіння німецькомовним спілкуванням у міжкультурному контексті;
- ✓ визначити результативність розробленої методики формування МІКК майбутніх викладачів під час самостійної роботи та сформулювати рекомендації щодо ефективності використання запропонованої методики.

Методичний експеримент, учасниками якого стали студенти-магістри у складі 2 груп по 15 осіб у кожній (ЕГ1 та ЕГ2), тривав з лютого по травень 2023 навчального року, упродовж 15 тижнів відповідно до робочого навчального плану університетів. На початку експериментального навчання експериментатором була проведена конференція на платформі Zoom для викладачів і студентів-магістрантів щодо доцільності використання запропонованої методики та значущості формування власної культурної вторинної мовної особистості, а також тих, хто у майбутньому буде долучатись до навчання німецької мови на міжкультурному рівні. Завданням експериментатора було конкретизувати етапи формування німецькомовних навичок і вмінь; презентувати зміст міжкультурного портфоліо і його роль у самостійній навчальній діяльності.

Початок експериментального навчання передбачав діагностичне тестування, мета якого була визначити вихідний рівень володіння німецькомовними навичками і вміннями у міжкультурній комунікації, яка охоплює чотири види МД: говоріння, аудіювання, читання і письмо, а також проаналізувати результати самостійної роботи в аудиторних і позааудиторних умовах із можливостями автономного режиму. Завдання передекспериментального зрізу передбачало ознайомити студентів-магістрантів із його цілями, етапами виконання вправ, застосуванням до них різних технологій і стратегій навчання.

Контроль та оцінювання представлених студентами-магістрантами результатів здійснювались на підставі визначених нами критеріїв і параметрів. Кожен вид МД порівнювався із максимально можливими 100 балами, узгодженими із розрахунками рейтингової оцінки на основі кредитно-модульної системи.

Відповідно до визначених результатів кожного виду МД був обчислений коефіцієнт навченості за формулою $K = Q/N$, де Q – кількість отриманих студентом балів, а N – максимально можлива кількість балів. Рівень сформованості навичок і вмінь іншомовного спілкування за В.П. Беспальком буде задовільним у тому випадку, якщо отримані середні показники будуть нижчими за 0,7 [4].

На основі математичного обчислення за формулою $K = Q/N$ було здійснено передекспериментальний зріз і встановлено вихідний рівень навчальних досягнень студентів-магістрантів у двох експериментальних групах ЕГ1 та ЕГ2.

Навчання за першим варіантом методики відбувалось із більшою часткою викладача, оскільки першими кроками було опанування професійно спрямованих навичок - студенти-магістранти повинні були навчити себе та інших усвідомлювати мову як феномена культури народів. Педагогічний дискурс носив навчальний характер, а студенти-магістранти мали можливість стверджуватись у доцільності вибору навчальних когнітивно-комунікативних стратегій та їх використання відповідно до етапу формування німецькомовних навичок і вмінь. Частотність використання бланків для самоконтролю та самооцінювання підсилювала розуміння якості виконаних завдань компетентного користувача мови із рівнем С2.2, що сприяло самокеруванню і саморефлексії на власні успіхи.

Другий варіант передбачав першим кроком формування цільових навичок і вмінь для здійснення міжкультурного спілкування відповідно до етапу і виду МД. Згідно із отриманими результатами стає очевидним, що студенти-магістранти мали певні труднощі, пов'язані із відсутністю досвіду вибирати і майстерно застосовувати навчальні стратегії, а, відтак, знижувався рівень формування МІКК, зокрема міжкультурного аспекту. Крім того, відсутність повсякчасних коментарів викладача на основі бланків для самооцінювання і тематизація культурологічних особливостей, зокрема комунікативної поведінки, були причиною неповного розуміння німецькомовної інформації. Ознайомлення та систематичне використання із навчальними стратегіями та засобам самоконтролю і самооцінювання, а саме із міжкультурним щоденником, який сприяє перш за все саморефлексії і саморегулюванню власної навчально-пізнавальної діяльності, уможливили студентам-магістарнтам ЕГ2 покращити успіхи у формуванні німецькомовних навичок і вмінь у міжкультурному спілкуванні. Виконання вправ з метою формування професійно спрямованих навичок і вмінь стимулювало усвідомлення процесу самонавчання, що є передумовою навчання упродовж життя.

Результатом методичного дослідження стало проведення *післяекспериментального* зрізу для визначення підсумкового рівня сформованості МІКК майбутніх викладачів німецької мови. Завдання та умови післяекспериментального зрізу бути подібними до передекспериментального навчання, контроль та оцінювання відбувались за тими ж критеріями і параметрами на основі кредитно-модульної системи. Представимо узагальнені показники навчальних досягнень студентів-магістрантів під час самостійної роботи формування МІКК у чотирьох видах МД. У таблиці 1 демонструється середній коефіцієнт навченості у продуктивних видах МД.

Таблиця 1.

Результати перед- і післяекспериментального зрізів під час тестування говоріння і письма

Види МД	Індекс групи	Критерії оцінювання					Середній бал групи	Середній коефіцієнт навченості
		Змістовість мовлення	Доречність мовлення	Точність мовлення	Логічність і послідовність	Правильність і чистота мовлення		
	Передекспериментальний зріз							
Діалогічне мовлення	ЕГ1	16,8	13,8	11,7	10,4	9,9	62,4	0,62
	ЕГ2	17,6	13,8	12,2	10,6	9	64,0	0,64
	Післяекспериментальний зріз							
	ЕГ1	18,4	16,3	15,0	16,3	15,4	81,0	0,81
	ЕГ2	19,4	18,6	16,2	15,7	14,3	82,7	0,82
Передекспериментальний зріз								
Монологічне мовлення	ЕГ1	16,2	13,3	10,9	7,2	7,4	55	0,55
	ЕГ2	17,8	14,4	12,5	11,2	10,1	65	0,65
	Післяекспериментальний зріз							
	ЕГ1	18,7	17,3	14,1	15,5	14,8	81,0	0,81
	ЕГ2	19,2	18,6	14,1	14,9	13,3	80,1	0,80
Передекспериментальний зріз								
Письмо	ЕГ1	16,5	14,1	9,6	7,7	5,8	53,8	0,53
	ЕГ2	17,6	14,4	12,0	11,2	10,0	65,3	0,65
	Післяекспериментальний зріз							
	ЕГ1	18,9	18,1	15,2	16,5	16,8	86,1	0,86
	ЕГ2	18,6	18,1	15,7	14,4	13,6	80,0	0,80
Максимальний показник навченості								
	20	20	20	20	20	20	100	1

У наступних таблицях 2 та 3 подано результати перед- і післяекспериментального навчання під час тестування рецептивних видів МД: аудіювання і читання.

Таблиця 2.

Результати перед- і післяекспериментального зрізів під час тестування аудіювання

Види МД	Індекс групи	Критерії оцінювання				Середній бал групи	Середній коефіцієнт навченості
		Правильність, повнота і точність розуміння тексту	Розуміння культурно-ціннісного комунікативного наміру тексту	Усвідомлення емоційно-естетично-го фактору впливу	Зміни на особистісному рівні		
Передекспериментальний зріз							
Аудіювання	ЕГ1	22,4	15,0	13,6	11,5	64	0,64
	ЕГ2	23,6	19,6	13,0	11,2	67	0,67
	Післяекспериментальний зріз						
	ЕГ1	28,0	24,0	19,3	19,2	90,6	0,90
	ЕГ2	28,0	24,8	16,5	15,7	85,6	0,86
Максимальний показник навченості							
		30	30	20	20	100	1

Таблиця 3.

Результати перед- і післяекспериментального зрізів під час тестування читання

Види МД	Індекс групи	Критерії оцінювання				Середній бал групи	Середній коефіцієнт навченості
		Правильність, повнота і точність розуміння тексту	Розуміння культурно-ціннісного комунікативного наміру тексту	Усвідомлення емоційно-естетичного фактору впливу	Виразність читання		
	Передекспериментальний зріз						
Читання	ЕГ1	22,4	18,2	12,2	10,9	63,8	0,63
	ЕГ2	23,6	18,0	13,0	10,6	65,8	0,65
	Післяекспериментальний зріз						
	ЕГ1	28,3	24,9	17,5	18,3	90,2	0,90
	ЕГ2	27,6	24,4	17,6	15,2	84,2	0,84
Максимальний показник навченості							
		30	30	20	20	100	1

Як видно із таблиць, показники коефіцієнта навченості є вищими відповідно до післяекспериментального зрізу, що свідчить про ефективність навчально-методичного матеріалу та організації іншомовного освітнього процесу. Відпрацювання навичок і вмінь, формування автоматизмів відбувалось на основі виконання вправ і завдань, які поєднували ігрові елементи, рольові ігри, та імітували реальні комунікативні ситуації, у яких формувалась вторинна мовна особистість майбутнього викладача, покликання якого доносити іншим культуру тих народів, мова яких вивчається, та зберігати ідентичність рідної української культури.

Застосування інтернет-технологій для виконання вправ слугувало виходу у реальний німецькомовний простір для обміну враженнями, думками завдяки написанню читацьких листів до газет і журналів німецькомовних країн або коментарів на офіційних інтернет-сторінках музеїв, видавництв, що відповідало тематиці робочого плану. Отримання зворотного зв'язку від представників німецькомовних лінгвокультур мало ефект самоконтролю і самооцінки, позитивного результату у навчанні письма.

Дотичність до культуромовного середовища під час експериментального навчання німецькою мовою сприяла поглибленому набуттю лінгвокраїнознавчих знань, розумінню міжкультурного аспекту, наявність якого виокремлює результативність спілкування.

Необхідно відзначити інтерес майбутніх викладачів до формування професійно спрямованих навичок і вмінь, що було стимулом до опанування стратегіями навчання, використання їх для ефективної організації іншомовного процесу. Професійна складова експерименту підвищувала коефіцієнт навченості у всіх видах МД, які охоплювали науково-дослідницьку працю майбутніх викладачів.

Заключний етап методичного дослідження передбачав виконання завдань-презентацій для говоріння, діалогічний текст висловлення якого тривав 5 хв, та монологу – 6 хв. Текст для читання містив 2000 слів, слухання тексту тривало 4 хв. На завершення студенти-магістранти писали анотацію

на сучасний підручник з німецької мови обсягом 250 слів, що поєднувало науково-дослідницьку, професійну і міжкультурну діяльність.

Післяекспериментальний зріз у групах ЕГ1 та ЕГ2 показав достатній рівень сформованості навичок і вмінь з МІКК майбутніх викладачів, що було верифіковано статистичними даними математичного обчислення. Допущені помилки студентів-магістрантів оцінювались як такі, що виникали з причин швидкого реагування, та були виправлені самими комунікантами, що свідчить про наявність знань та розуміння іншомовного процесу, а комунікативна ситуація виступала новим середовищем, куди трансформувались автоматизми, культуромовні навички і вміння.

Отже, в умовах експериментального навчання було перевірено ефективність розробленої і теоретично обґрунтованої методики формування МІКК майбутніх викладачів німецької мови під час самостійної роботи і виявлено оптимальний рівень сформованості. Крім того, підтверджено робочу гіпотезу нашого дослідження та доведено доцільність упровадження системи вправ в освітній процес майбутніх викладачів німецької мови з метою доповнення і розширення навчально-методичного потенціалу.

Варто зазначити, що студенти-магістранти, учасники експерименту, із різних ЗВО України мали перехресний вступ до обраних спеціальностей, що також мало вплив на рівень їхньої підготовки і сформованості іншомовних навичок і вмінь з німецької мови. Отже, експериментальні групи не відрізнялись суттєво одна від одної, однорідність мовно-мовленнєвої підготовки можна було прослідкувати, аналізуючи коефіцієнт навченості у говорінні, аудіюванні, читанні та письмі.

Два варіанти методики формування МІКК майбутніх викладачів під час самостійної роботи є ефективними і доцільними в освітньо-виховному процесі ЗВО, про що засвідчило експериментальне навчання та його опрацювання математичними методами статистичної обробки. Обидва варіанти дали приріст, що показують результати рівня сформованості навичок і вмінь МІКК німецькою мовою майбутніх викладачів відповідно до середнього коефіцієнта навченості, хоча і мають незначні розбіжності.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Проведене експериментальне навчання МІКК під час самостійної роботи засвідчило доцільність використання міжкультурного портфоліо в освітньому процесі закладів вищої освіти України з метою підготовки майбутніх викладачів німецької мови. З'ясовані переваги застосування інноваційних технологій навчання дають підстави упроваджувати і цим самим розширювати навчально-методичний потенціал науково-освітньої діяльності тих, хто прагне оволодіти іншомовною комунікативною компетентністю на рівні міжкультурного спілкування. **Подальше дослідження** застосування авторської методики формування МІКК майбутніх викладачів німецької мови потребує методичних рекомендацій з метою виокремлення основних можливостей формування культурної мовної особистості та підготовки майбутніх викладачів іноземних мов і культур.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: Методичні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця: ДОВ "Вінниця" 2008. 150 с.
2. Свиридюк В.П. Система вправ і завдань для формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності майбутніх викладачів німецької мови. Іноземні мови. 2, 2023. С. 20-30
3. Свиридюк В.П. "Sprachliche Begegnungen durch interkulturelle Kommunikation: Interkulturelles Sprachenportfolio für angehende Lehrkräfte" <https://veraslingua.blogspot.com/>
4. Ніколаєва С. Ю. Основи наукового дослідження з методики навчання іноземних мов і культур. Курс лекцій у схемах і таблицях: навч.-метод. посібник для студентів магістратури та аспірантури. Київ : Видавничий центр КНЛУ. 2020. 232 с.

References

1. Honcharenko S. U. Pedagogichni doslidzhennia: Metodychni porady molodym naukovtsiam. Kyiv-Vinnytsia: DOV "Vinnytsia" 2008. 150 ts.
2. Svyrydiuk V.P. Systema vprav i zavdan' dlia formuvannia mizhkul'turnoi inshomovnoi komunikativnoi kompetentnosti majbutnikh vykladachiv nimets'koi movy. Inozemni movy. 2, 2023. S. 20-30.
3. Svyrydiuk V.P. "Sprachliche Begegnungen durch interkulturelle Kommunikation: Interkulturelles Sprachenportfolio für angehende Lehrkräfte" <https://veraslingua.blogspot.com/>
4. Nikolaieva S. Yu. Osnovy naukovoho doslidzhennia z metodyky navchannia inozemnykh mov i kul'tur. Kurs lektсий u skhemakh i tablytsiakh: navch.-metod. posibnyk dlia studentiv mahistratury ta aspirantury. Kyiv : Vydavnychyj tsentr KNLU. 2020. 232 ts.